

Til Olje- og energidepartementet

Fra Sammenslutningen Nei til Tonstad Vindpark

Dato 3. februar 2014

**Klage over NVEs konsesjonsvedtak av 19. desember 2013 vedrørende
Tonstad Vindkraftanlegg**

1. Sammenslutningen Nei til Tonstad Vindpark

Sammenslutningen Nei til Tonstad vindpark (heretter SN) er en organisasjon for og av grunneiere og innbyggere i de berørte kommuner Sirdal, Kvinesdal og Flekkefjord samt hytteeiere og andre interesserte i et videre område. Vi går i mot utbygging av Tonstad Vindkraftverk (heretter TV). SN ble stiftet høsten 2012 og har i dag 560 registrerte medlemmer (medlemsliste oversendes på forespørsel). Foreningen er aktiv deltaker i samfunnsdebatten om vindkraft og naturvern. Vi avga høringsuttalelse 1. mars 2013 til TVs konsesjonssøknad, har holdt møter med politikere i berørte kommuner og arrangerte folkemøte på Tonstad i juni 2013. Vi har rettslig klageinteresse.

2. NVEs vedtak påklages

NVE ga 19. desember 2013 Havgul Clean Energy AS konsesjon til å bygge ut Tonstad Vindkraftanlegg. Vedtaket påklages herved. Grunnlagene for klagen fremgår av nedenstående punkter - som både enkeltvis og samlet må føre til at NVEs vedtak omgjøres og konsesjon nektes.

3. Overordnede, politiske utviklingstrekk må føre til nytenkning

a) Politikk og økonomi

SN vil innledningsvis påpeke noen overordnede, politiske utviklingstrekk: Vindkraftutbygging i Norge og i andre europeiske land blir stadig mer kontroversielt. Den påståtte faglige og politiske enigheten om vindkraft som bidrag til å løse Europas utfordringer (det være seg forsyningssikkerhet, klima/CO2-utslipp, naturvern hensyn etc.) har lenge slått sprekker. Vi viser til utviklingen i f. eks. Tyskland, Storbritannia, Danmark og Sverige, der både faglig og folkelig motstand øker. I Tyskland står "die Energiewende" under press av flere grunner, ikke minst økonomiske. Vi siterer følgende fra en artikkel i danske Børsen fra 7. januar 2014 som illustrerer den økonomiske siden av saken:

"En stigning på næsten 50 pct. i EEG-avgifterne (Erneubare Energien Gesetz, loven om energiømlægningen, red) mellem 2012 og 2013 har øget bekymringen over, at Energiewende (energiomstilling, red) i dens aktuelle udformning ikke opfylder et av de primære mål: at sørge for prismæssig konkurrencedygtig el-forsyning i Tyskland",

hedder det i en omfattende analyse fra IHS Global GmbH i Frankfurt, lavet for den førende tyske industrisammenslutning, BDI.

Vi peker videre på den energipolitiske debatten som nå begynner i EU på grunnlag av EU-Kommisjonens forslag av 25. januar 2014 om klimapolitikk og kvoteregime. Det blir en debatt preget av store nasjonale motsetninger EU-landene i mellom og utfallet blir - som tidligere - preget av kompromisser. De økonomiske konsekvensene for utbyggerbransjen av den kommende prosessen, ikke minst utformingen av kvotesystemet og prisutviklingen, er dermed høyst usikre.

I Norge stiller stadig flere spørsmål ved de grønne sertifikatene, som i praksis innebærer en voldsom subsidiering av bedriftsøkonomisk ulønnsom vindkraft i et land som allerede har kanskje verdens beste og mest lønnsomme vannkraftressurser.

I et globalt perspektiv nevner vi at vindkraftindustrien i USA, i følge Stavanger Aftenblad 18. januar 2014, fra årsskiftet har mistet en 20 år gammel føderal støtteordning, som har vært en hoveddriver bak den kraftige veksten i vindkraftutbyggingen. En talsperson for vindkraftorganisasjonen American Wind Energy Association (AWEA) uttaler at fjerningen av vindstøtten skaper usikkerhet i vindkraftindustrien.

b) Støy og naturinngrep

Over hele Europa, som i Norge, øker bekymringen over helseskader forårsaket av støy fra turbinene (mer nedenfor). Også de omfattende naturinngrepene utbyggingen medfører, møter økende motstand både lokalt og sentralt. I Norge går samtlige store, medlemsbaserte naturvern- og friluftsansjoner i mot disse naturødeleggelsene. Norske naturfaglige miljøer, rådmenn i berørte kommuner, lokalpolitikere og kommunestyre reagerer på inngrepene. At enkelte såkalte miljøstiftelser uten medlemsbase støtter vindkraftutbygging, må ikke få svekke inntrykket av den økende opposisjon.

c) Nytenkning må til

Det er SNs syn at slike utviklingstrekk må føre til nytenkning i Regjeringen og i Olje- og energidepartementet om norsk energipolitikk og vindkraftens plass i denne. Det bør være et tankekors for både olje- og energiministeren og miljøvernministeren at subsidieavhengig, ustabil og naturødeleggende vindkraft prioriteres fremfor f. eks. teknisk oppgradering av våre vannkraftverk (potensial ca. 7, 5 TWh) og energieffektivisering (potensial ca. 15 TWh). Tar man i tillegg i betraktning den forventede økning i nedbørmengde som følger av klimaendringene, blir norsk, naturødeleggende vindkraft ytterligere meningsløs, hva enten man anlegger et økonomisk, energipolitisk eller miljøpolitisk perspektiv.

Vi ber OED i samarbeid med Klima- og miljøverndepartementet, å utrede disse spørsmålene og i mellomtiden instruere NVE om å stille alle omsøkte konsesjoner i bero, inkludert Tonstad Vindkraftverk.

4. Konesjonen er et brudd på Grunnlovens § 110 b

Som basis for vår klage vil SN henwise til Grunnlovens §110 b. Første ledd lyder slik:

“Enhver har Ret til et Milieu som sikrer Sundhed og til en Natur hvis Produktionsæevne og Mangfold bevares. Naturens Resserer skulle disponeres ud fra en langsigtig og alsidig Betragtning, der ivaretager denne Ret ogsaa for Efterslægten”.

Det lå en klar miljø- og naturvernpolitisk målsetting bak bestemmelsen fra 1992. Det viser forarbeidene med all tydelighet. Skal denne målsetting få praktisk innhold, må den gjenspeiles i norsk lov (som det f. eks. gjøres i Naturmangfoldloven) og særlig i den forvaltningspraksis som bygger på lovgivningen. Det er vår oppfatning at NVE gjennom sine konsesjonsvedtak i vindkraftsaker ikke respekterer Grunnlovens bestemmelser og intensjoner/forutsetninger og heller ikke tar hensyn til den lovgivning som med utgangspunkt i Grunnloven skal ivareta naturvern hensynene.

De hensyn som Grunnloven skal ivareta, er oppsummert slik i NOU 2001, kap. 5:

Grunnloven § 110 b har for det første betydning som rettslig symbol. Ved at retten til et sunt miljø er tatt inn i Grunnloven, er det gitt uttrykk for denne verdiens høye forankring i samfunnets verdihierarki. Dette har politisk, pedagogisk og kulturell betydning.

Bestemmelsen sender signaler både nasjonalt og internasjonalt om hvilken vekt det legges på miljøhensyn i Norge, jf. Innst. S. nr. 163 (1991-92).

For det andre har Grunnloven § 110 b mer direkte betydning på flere måter. Grunnloven § 110 b er ikke ment bare å være en politisk prinsipperklæring uten rettslig betydning.

Grunnlovsbestemmelser har høyere rang enn lover og forskrifter («lex superior»). Dette betyr at domstolene vil underkjenne lover eller forskrifter som strider mot Grunnloven.

Utenrikskomiteen presiserer i sin innstilling at § 110 b vil ha rettslig betydning i fire henseender, jf. innstillingen s. 6:

1. *som grunnlovsfestet retningslinje for Stortingets lovgivende myndighet på miljøområdet,*
2. *som viktig moment ved tolkningen av regelverk med betydning for miljøet,*
3. *som rettslig bånd på forvaltningens skjønnsvurdering i miljøspørsmål, og*
4. *som selvstendig rettslig grunnlag i relasjon til problemstillinger lovgiver ikke har tatt stilling til.*

Anvendt på vår sak innebærer dette:

NVE uttaler i vedtaket at *“Etter NVEs vurdering er de ovennevnte fordelene ved etablering av Tonstad vindkraftverk større en ulempene tiltaket vil medføre for samfunn og miljø”.* Vedtaket er truffet uten noen faglig begrunnelse. NVE har ikke drøftet eller hensyntatt de mange innsigelser og naturvern faglig begrunnede motforestillinger som er fremsatt av samtlige fagmyndigheter (se nærmere nedenfor) og har såvidt vi kan se heller ikke forsøkt seg på noen lovforklaring av relevans for vedtaket. Vi viser her bl. a. til vår drøftelse av INON og Naturmangfoldloven nederst på s. 7/øverst på s. 8 nedenfor.

Dette representerer et klart brudd på selve grunnlovsteksten og på Stortingets forutsetninger slik

de f. eks. kommer til uttrykk i nr. 2. og 3. ovenfor.

Vi ber OED om

å gjennomgå og vurdere NVEs vedtak i forhold til Grunnlovens § 110 b og i denne forbindelse be om uttalelse fra Justisdepartementets lovavdeling. Inntil endelig vurdering/beslutning om grunnlovsstrid foreligger, stilles konsesjonssøknaden i bero.

5. Konkrete klagemål

Vår klage refererer seg til NVEs nevnte vedtak av 19. desember 2013 og bygger i all hovedsak på NVEs dokument "Bakgrunn for vedtak" av samme dato. Våre henvisninger til avsnitt og sidetall gjelder dette dokumentet, om ikke annet er angitt. Klagen gjelder både saksbehandlingen, feilaktig gjengivelse av sakens faktiske sider samt ufullstendige/feilaktige vurderinger av faktum, slik det vil fremgå i punktene nedenfor.

a. De berørte kommuners innvendinger

Det heter på s. 17 bl. a: "NVE konstaterer at Sirdal og Flekkefjord kommuner stiller seg positive til planene". I selve vedtaket på s. 55: "NVE konstaterer at Sirdal og Flekkefjord kommuner er positive til tiltaket". Og i ingressen til vedtaket på NVEs hjemmeside: "Kommunane er positive til løyve til vindkraftverket".

Dette er ufullstendig og misvisende når det gjelder de berørte kommunenes standpunkter og gir et galt grunnlag for de foretatte vurderinger. Faktum er:

Havguls planer omfattet opprinnelig de tre kommunene Sirdal, Kvinesdal og Flekkefjord. Alle tre rådmenn gikk i sine omfattende innstillinger til kommunestyrene i mot at konsesjon ble gitt.

Rådmannen i Flekkefjord sa bl. a.: "Utbyggingen vil medføre betydelige naturinngrep som vil redusere verdien av friluftsliv, kvalitet på landskap og urørt natur i et viktig friluftsområde. Kommunen skal i utbyggingssaker foreta en interesseavveining mellom fordeler og ulemper ved det omsøkte tiltaket.

Sett i et bærekraftig samfunnsutviklingsbilde er bystyret forpliktet til å sørge for at de samlede verdier kommunen råder over ikke svekkes for senere generasjoner.

På denne bakgrunn finner Flekkefjord kommune å motsette seg omsøkte konsesjonssøknad. Det foreligger i dag ingen ordninger som gir kommunen tilstrekkelig kompensasjon for de negative virkninger utbyggingen vil innebære.

Rådmannen i Kvinesdal sa bl. a.: "Kvinesdal kommune er negativ til at det gis konsesjon til Tonstad vindpark AS i den del som berører Kvinesdal kommune. Utbyggingen vil båndlegge verdifulle naturressurser og medføre betydelige naturinngrep som vil redusere verdien av friluftsliv, kvalitet på landskap og urørt natur i et viktig friluftsområde. Det foreligger ingen ordninger som gir kommunen noen kompensasjon for disse negative virkninger eller noen andel av en fremtidig verdiskaping, og eiendomsskatteinntektene er

dels beskjedne og dels av bransjen foreslått fjernet.

Kommunen skal foreta en interesseavveining mellom de samlede fordeler og de samlede ulemper ved det omsøkte tiltaket. Denne avveiningen innebærer at de samlede ulemper er klart større enn de samlede fordeler. Kommunestyret er forpliktet til å sørge for at de samlede verdier kommunen råder over ikke svekkes for senere generasjoner. På denne bakgrunn finner kommunen det nødvendig å motsette seg omsøkte tiltak”.

Rådmannen i Sirdal sa bl. a.: “Den mest tungtvegande fordelen ved ei utbygging av Tonstad vindkraftverk er etter vårt syn produksjonen av ny fornybar energi. Grunneigarkompensasjonane vert også vektlagt fordi dette vil styrkje inntektsgrunnlaget til landbruket lokalt og bidra til lokal busetjing. Kommunale inntekter frå eigedomsskatt og erklæringa frå tiltakshavar vil gje positive bidrag til kommunen sin økonomi.

Dei samla ulempene, knytt til landskap, naturmiljø, friluftsliv, kulturminne og kulturmiljø, støy og skuggekast, vert etter vår vurdering vesentlig mykje større enn fordelane. Vi har i saksutgreiinga ovanfor vektlagt følgjande:

- negative verknader for landskapet i eit stort geografisk område,*
- tap av 17,3 km²*
- negative effektar på ein sterkt truga art (hubro),*
- fragmentering og kvalitetsreduksjon av eit regionalt viktig viltområde med stort innslag av nær truga artar,*
- redusert opplevingsverdi for kulturminne og kulturmiljø med særleg vekt på Øksendal, Virak og det gamle stølsområdet i Skibeli/Oftedalsheia,*
- opplevinga av å drive friluftsliv i urørt natur vert redusert i viktige og svært viktige friluftsområder i, og utanfor, planområdet,*
- risiko for støybelastning over grenseverdien med særleg vekt på fastbuande på Skibeli, Oftedal og Espetveit.*

Dei samla ulempene kan etter vårt syn ikkje reduserast tilstrekkelig gjennom avbøtande tiltak.”

Innstillingene fra rådmennene i Flekkefjord og Sirdal kan ikke ses å være faglig vurdert av NVE, men bare referert på forskjellige steder. Innstillingen fra rådmannen i Kvinesdal er overhodet ikke nevnt. Imidlertid: Den omstendighet at Havgul av taktiske grunner endret noe på sine planer og trakk søknaden for Kvinesdals vedkommende, endrer ikke relevansen av rådmannens vurderinger. For innbyggerne i Kvinesdal og særlig på Krågeland, som er et av kommunens satsningsområder for friluftsliv og ferdsel, vil TV gi nøyaktig de negative konsekvenser som rådmannen påpeker. Dette er helt uavhengig av at Havgul fjernet et par turbiner og på den måten unngikk å komme på Kvinesdals side av grensen mellom Sirdal og Kvinesdal. Flere turbiner ligger i denne delen av planområdet helt på grenselinjen mellom de to kommunene. Dette er det mest sentrale og viktigste friluftsområdet for Krågeland hyttegrennd og Krågelands nærområder

(200 hytter). Det er også det eneste store friluftsområdet for vinteraktiviteter (ski-gåing).

Det er et faktum at kommunestyret i Kvinesdal ville gått i mot søknaden (det var derfor Havgul trakk den) og at kommunestyret i Sirdal anbefalte konsesjon med et knapt flertall (11 mot 8 stemmer). De tre rådmennenes innstillinger gir hver for seg og samlet sterke faglige begrunnelser for å nekte konsesjon. NVE må derfor ha plikt til å gi sin faglige vurdering av de motforestillinger kommunenes rådmenn fremfører og kan ikke uten videre dekke seg bak kommunestyrenes vedtak. Å konkludere med at "kommunane er positive til løyve til vindkraftverket" innebærer en forvrengning av fakta og dermed en klar saksbehandlingsfeil.

Vi ber OED om pålegge NVE å foreta en grundig, faglig vurdering av de fremlagte innvendinger. Inntil den foreligger, stilles videre behandling av søknaden i bero.

b. Feil i NVEs vurderinger

På en rekke punkter er NVEs vurderinger overfladiske og sjablonmessige og preget av standardiserte formuleringer som kan gjenfinnes i mange andre konsesjonssaker. Vi er klar over at NVEs politiske mandat hittil har vært å innvilge flest mulig søknader. Likevel må det finnes grenser for hvor mange faglige råd og innsigelser det går an å se bort fra. Det må også stilles strenge krav til NVEs beskrivelse av fakta og til de faglige vurderinger som bygges på disse fakta.

Det er med beklagelse vi registrerer at NVEs beskrivelser og vurderinger av de mange innkomne innsigelser og betenkeligheter er preget av en "vi vet best"-holdning som avfeier synspunktene fra fagetater, rådmenn, naturvern- og friluftslivorganisasjoner og lokale interessegrupper. Det er rettslig uholdbart at NVE på område etter område avviser faglig velfunderte motforestillinger fra kvalifiserte miljøer med standardformuleringer som "NVE konstaterer", "etter en samlet vurdering" etc. uten nærmere prøving. Dette gir ikke noen mulighet til å etterprøve/kontrollere NVEs faglige argumentasjon og vektlegging av de ulike hensyn - og er i strid med både god forvaltningsskikk, relevant lovgivning og Grunnloven.

I det følgende tar vi for oss en del områder i NVEs bakgrunnsdokument der det er særlig tydelig at beskrivelsen av faktum er feilaktig og/eller de foretatte vurderinger er uholdbare. Hvert punkt avsluttes med de krav til OEDs videre behandling vi mener feilene nødvendiggjør:

- **Om fornybar energi, s. 54:**

"Den viktigste fordel av tiltaket vil være etablering av ny fornybar energiproduksjon som kan bidra til at Norge oppfyller forpliktelsene knyttet til EUs fornybardirektiv". Dette er en av standardformuleringene i alle konsesjoner - og innebærer en fordreining/forenkling av virkeligheten:

Norges forpliktelser etter fornybardirektivet er å sørge for at 67,5% av vårt samlede energiforbruk skal være fornybart innen 2020. Som et ledd i dette har vi inngått sertifikatavtalen med Sverige, en avtale som er teknologinøytral og som like gjerne kan

anvendes på utvikling av annen fornybar energi, f. eks. teknisk oppgradering av vannkraftverk. Pr. i dag er Norge, nettopp på grunn av vår vannkraft, meget nær ved å oppfylle sine forpliktelser. Verken Tonstad eller noe annet vindkraftverk er nødvendig for at Norge skal nå målet om 67%, eller for den saks skyld målet i avtalen med Sverige. Når NVE på s. sier at *Det er planlagt at elsertifikatene skal bidra til 26,4 TWh ny fornybar kraft samlet for Norge og Sverige. Utbygging av vindkraft kan bli et vesentlig bidrag for å nå dette målet* - så er dette mer en politisk besvergelse enn et faglig begrunnet standpunkt. Det kunne like gjerne stått at *“oppgradering av norske vannkraftverk og de gitte konsesjoner til småkraftverk kan bli et vesentlig bidrag til å nå dette målet”*.

Vi ber OED om å klargjøre hva som er Norges reelle forpliktelser i henhold til fornybardirektivet og sertifikatavtalen med Sverige og vindkraftens plass i disse, samt å instruere NVE om en riktig vektlegging av forpliktelsene, både i denne og fremtidige saker.

- **Om avveining av ulemper/fordeler**

“Etter NVEs vurdering er de ovennevnte fordelene ved etablering av Tonstad vindkraftverk større en ulempene tiltaket vil medføre for samfunn og miljø. NVE mener derfor det er et tilstrekkelig grunnlag for å kunne gi konsesjon til etablering av vindkraftverk på Tonstad innenfor det aktuelle området” (s. 54).

Denne ubegrunnede konklusjonen trekkes på tross av at samtlige faginstanser, blant mange andre også Fylkesmannen og Miljødirektoratet, en rekke organisasjoner og privatpersoner utvetydig har frarådet konsesjon. Dette gjelder blant annet for følgende temaer:

Naturmangfold, INON og sårbare arter:

Her påpeker bl. a. Fylkesmannen i Vest-Agder i sin innsigelse av 15.02.13 at det omsøkte anlegget anses å

ville redusere urørt natur og true sårbare rødliste-førte viltarter. Det forventes at gode hubrolokaliteter vil falle ut av bruk. Nær 60 % av planområdet er klassifisert INON. Prosjektet vil i følge Fylkesmannen bryte med §§ 4,5 og 6 i naturmangfoldloven. NVEs svar er enkelt og uten begrunnelse: *NVE kan ikke se at etablering av Tonstad vindkraftverket vil være i strid med forvaltningsmål for naturtyper og økosystemer og plantearter, jamfør naturmangfoldloven §§ 4 og 5, dersom det tas hensyn til verdifulle naturtypelokaliteter og plantearter ved detaljplanlegging av anlegget.*

Likevel sier NVE selv om INON:

- S. 54: *“Etter NVEs vurdering vil tiltaket redusere INON i vesentlig grad”*.
- Og på s. 36: *“Store deler av det totale arealet i Sirdal kommune er INON, ca. 40 % (2008-tall). NVE legger til grunn at reduksjon av INON ofte vil være en følge av etablering av vindkraftverk. Vindkraftverk må lokaliseres der vindressursen er god og i områder uten bebyggelse”*.

Det NVE her “legger til grunn”, er to uforenlige synspunkter: Tiltaket vil i vesentlig grad redusere INON - og at tap av INON må påregnes ved vindkraftverk og at slikt tap må godtas av lokaliseringshensyn.

Dette er stikk i strid med hele ideen bak INON - som faktisk står for *Inngrepsfrie naturområder*. Siden midten av 1990-tallet har det vært en politisk målsetting at inngrepsfri natur i størst mulig grad skal bevares for fremtiden, jfr. det som innledningsvis er sagt om Grunnloven. Dersom denne “politiske målsetning” skal ha noen verdi utover festtalene, må den manifesteres i handling, ikke minst når vindkraftprosjekter skal veies opp mot naturverdier. NVE uttaler på s. 37 at man vil vektlegge reduksjon av INON i den samlede vurderingen av Tonstad vindkraftverk. Det fremgår ikke hva NVE mener med å “vektlegge”, men i denne saken er det tydelig at selv ikke et “vesentlig” bortfall av INON har tilstrekkelig vekt.

Dessuten: NVE omtaler tap av INON kun i Sirdal kommune. Det aktuelle INON-området ligger også i Kvinesdal og Flekkefjord kommuner og har betydning for befolkningen i alle tre kommuner. Det ligger nær kysten og for arter i disse kystnære områdene/lågheiene på Sørlandet finnes det ikke INON igjen med tilsvarende kvaliteter.

NVE anfører også at *“I den sammenheng har NVE vektlagt at planområdet allerede er preget av tyngre tekniske inngrep i form av to parallelle sentralnettsledninger og en tredje likestrømsledning som er under planlegging. Dette vil medføre en kraftgate i størrelsesorden 150 meter. I tillegg går det flere skogsbilveier inn i området”*, s. 54.

Her tar NVE positivt feil. Det kan godt skyldes at stedsvalget for befaringen i fjor høst ble foretatt av utbygger (på tross av lokalkjentes skriftlige ønsker om andre stedsvalg) og at NVEs inntrykk er påvirket av dette.

Realiteten er: Planområdet består av ca. 30 km² med hovedsaklig uberørt natur uten mange spor av menneskelige aktiviteter. Unntaket er kraftlinjen helt i vest mot Rv 42/Sirdalsvannet samt noen få skogsbilveier som hovedsaklig fører inn til linjen. Flere av veiene ligger utenfor planområdet.

Fra Sandvand i Gyland i Flekkefjord til Lilandsdalen i Sirdal og Kvifjorden øverst i Kvinesdal finner vi regionens største sammenhengende heiområde tilknyttet dalene Sirdal og Kvinesdal og byen Flekkefjord. Det ligger definitivt uten store naturinngrep. Området er lett tilgjengelig fra begge de sentrale dalførene, mange hytteområder og de befolkningstette områder nær kysten. Vi vil minne OED på et nesten banalt faktum: Grunnen til at dette er det største INON-området relativt nær kysten på hele Sør - og Østlandet er at det ikke finnes mange skogsbilveier eller andre tiltak i området!

Denne NVEs feiloppfatning av faktum kan ha virket inn på hele INON - vurderingen og dermed på vedtaket.

En annen sak er at hele regionen er sterkt preget av tyngre tekniske inngrep fra

omfattende vannkraftutbygging og tørrlegging av elver. Det bør telle tungt i vurderingen av om ikke det gjenværende urørte området i Sirdals/Kvinesdalsheiene, som er uten vannkraftutbygging, bør skånes for vindturbiner!

Vi ber OED om

- 1) instruere NVE om at følgende sitat : *NVE legger til grunn at reduksjon av INON ofte vil være en følge av etablering av vindkraftverk. Vindkraftverk må lokaliseres der vindressursen er god og i områder uten bebyggelse*, innebærer en misforståelse av forvaltningens ansvar for å beskytte INON og representerer en feilaktig anvendelse av relevant lovgivning. Vi viser for såvidt til Miljødirektoratets hjemmeside om INON: *Naturområder uten tyngre tekniske inngrep representerer ulike typer miljøverdier. Inngrepsfri natur er viktig for naturmangfoldet, både i form av landskapsverdier og biologisk mangfold*
- 2) å kreve gjennomført ny befaring i området ved Høghei i samråd med lokale miljøer, med påfølgende nye vurderinger av hele mangfolds- og INON-problematikken.

- **Om friluftsliv og ferdsel:**

Det foreligger en samstemt oppfatning blant faginstansene om at friluftsliv og ferdsel vil bli sterkt skadelidende. Også NVE innrømmer det (s. 53): *“Tiltaket vil etter NVEs vurdering føre til at landskapets karakter blir vesentlig endret. Vindkraftverket kan oppleves som dominerende fra høyereliggende områder rundt og i nær tilknytning til planområdet, og vil i stor grad endre området landskapskarakter for heiområdene rundt Sirdalsvannet. Dessuten: Tiltaket vil først og fremst endre opplevelsesverdien av friluftslivet flere steder i og rundt planområdet, særlig for brukergrupper som ønsker å oppleve stillhet og urørt natur. Her er de viktigste virkningene for friluftsliv knyttet til områdene Krågeland og omegn og Øksendal-Espetveit, der naturopplevelsen kan bli dominert av vindturbinene i form av støy, skyggekast og visuelle virkninger. I perioder kan det også bli ferdselsbegrensninger i vindkraftverket på grunn av fare for iskast”*.

Friluftaktiviteten i Krågelandsdelen av planområdet (søndre del) er aller tettest vinterstid, da er også faren for iskast tilstede. Risikoen er stor for at området i perioder stenges for ferdsel. NVE anslår selv 100 - 200 timer. Ved avstenging vil området, både i størrelse og i rekreasjonverdi, reduseres dramatisk. Og likevel: *“Etter NVEs vurdering vil ikke ising utgjøre et vesentlig problem for Tonstad vindkraftverk. De største farene ved iskast vil etter NVEs vurdering være knyttet til friluftsliv vinterstid, vedlikeholdsarbeid i vindkraftverket og kraftledningene”* Så derfor, uten å se den innebygde motsigelse i de to siterte setningene, konkluderer NVE: *“NVE vil ikke vektlegge ising og iskast i den samlede vurderingen”* (s. 41).

Dermed blir NVEs endelige “vurdering” at konsesjon skal gis, igjen uten noen faglig begrunnelse. Om da ikke følgende formulering kan anses som begrunnelse: *“NVE konstaterer at en etablering av vindkraftverket vil være positivt for brukergrupper som*

ønsker bedre tilgjengelighet og fremkommelighet. Det vil også kunne åpne opp for nye brukstyper av området”.

NVE tillater seg altså å vektlegge uidentifiserte brukergrupper eventuelle behov for tilgjengelighet sterkere enn samtlige fagetaters fraråding av konsesjon. NVE vil, i hittil uberørt terreng, godta bygging av ca. 50 km. internveier på 10 meters bredde og med veikryss på opptil 50 meters bredde, samt dype veiskjæringer - fordi det kan tenkes å være “positivt” for enkelte marginale grupperinger?

Det NVE her gjør, er å se helt bort fra en sentral side ved det klassiske naturvern: Verdien av at mennesker kan ferdes i inngrepsfri natur, verdien av rekreasjon, stillhet og ensomhet, av alt det vi trenger for å koble av fra våre daglige liv. Dette fremheves av f. eks. rådmannen i Sirdal: *“Opplevinga av å drive friluftsliv i urørt natur vert redusert i viktige og svært viktige friluftsområder i og utanfor planområdet”*. Fylkesmannen skriver at tiltaket *“vesentlig vil redusere verdien av og muligheten for friluftsliv i regionalt svært viktige friluftsområder, på grunn av store landskapsmessige endringer”* - og også at *“med turbinene i bevegelse vil de visuelle virkningene og opplevelsen av landskapet bli langt sterkere enn det fremgår av fotomontasjene. Med en influenssone på 20 km, vil store arealer bli påvirket av vindkraftanlegget”*. Og ikke minst: *“De negative virkningene for friluftsliv vil dermed være større enn angitt i konsekvensutredningen”*.

NVEs formuleringer og konklusjoner finner vi igjen i tilsvarende konsesjonsvedtak i andre vindindustriplanlegging. Det gjør dem ikke mer overbevisende!

Det er også oppsiktsvekkende at NVE ser bort fra den helt ferske regionale planen for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet i Vest-Agder, der man gjennom et omfattende arbeid bl.a. har kartlagt viktige og svært viktige regionale friluftsområder i fylket. Planområdet ligger i all hovedsak i et svært viktig regionalt friluftsområde. Dette er ikke kommentert av NVE, selv om NVE var godt kjent med dette planarbeidet.

Det virker heller ikke som NVE er klar over de reelle faremomenter som er forbundet med ferdsel i nærheten av turbiner. Vi viser her til følgende formuleringer i turbinprodusenten Vestas's egne sikkerhetsprosedyrer for operatørens opphold ved turbinene, der det for V-90, som kan være relevant i vår sak, heter bl. a: *“Do not stay within a radius of 400 m (1300 feet) from the turbine unless it is necessary... “Make sure that children do not stay or play nearby the turbine. If necessary, fence the foundation”*.

Hva med turgåere og andre som ferdes i nærheten? Hvor er NVEs sikkerhetsanalyse for alminnelig ferdsel i planområdet?

Vi ber OED om

1) i samråd med Klima- og Miljødepartementet, å klargjøre overfor NVE den lovbestemte plass friluftinteressene og naturvern hensyn skal ha i konsesjonssaker, ref. det som ovenfor er sagt bl. a. om Grunnloven.

2) å kreve at NVE gjennomfører en uhildet sikkerhetsvurdering av risiki forbundet med opphold i turbiners nærhet, blant annet basert på erfaringer fra andre land som operer turbiner i størrelsen 3-5 MW. Slike blir nå vanlige også i Norge.

3) NVE pålegges ny behandling av søknaden i lys av pkt. 1. og 2. I mellomtiden stilles søknaden i bero.

- **Om tiltakets klimaeffekter:**

NVEs konsesjonspraksis synes å bygge på at norsk vindkraft har positive klimaeffekter. Det er i så fall en både omtvistet, udokumentert og høyst tvilsom oppfatning:

Vest-Agder fylkeskommune skriver f. eks. at en omfattende regulerbar kraftutbygging i Sør-Norge vil gi større klima- og samfunnsøkonomisk gevinst enn utbygging av vindkraftverk, og de viser til tidligere prioriteringsliste i fylkeskommunen, der vindkraft kommer som nummer fire etter vannkraft og utbygging av nett. Det oppfordres dermed til andre typer klimainvesteringer.

Synspunktet om vindkraftens underlegenhet sammenlignet med vannkraft støttes både av FNs klimapanel ("Special Report on Renewable Energy Sources and Climate Change Mitigation" fra 2011, særlig kap. 5, 7 og 9) og av det norske forskningsinstituttet CEDREN.

I det økonomiske forskningsmiljøet har bl. a. professorene Michael Hoel og Torstein Bye påvist hvorfor vindkraft i et klimaperspektiv er "dyr og formålsløs moro" (Grønne sertifikater – dyr og formålsløs fornybar moro, Samfunnsøkonomen 7/2009).

Hva er så NVEs egen vurdering av eventuelle klimaeffekter? Side 47: *"NVE konstaterer at tiltakshaver i utredningen, kortfattet har redegjort for hvordan vindkraftanlegget kan vurderes som et klimatiltak. Dette er etter NVEs vurdering tilstrekkelig for temaet"*.

Det er heldigvis sjelden man ser så tynne begrunnelser for et forvaltningsvedtak. Uten forsøk på selvstendig vurdering legger NVE konsesjonssøkers egen redegjørelse til grunn for anleggets klimaeffekter.

Når det gjelder vindkraft som ren energi og effektiv energikilde, "konstaterer" NVE på samme side at vindkraft kommer best ut i de aller fleste rapporter om klima- og energiregnskap. Dette strider mot resultatene fra f. eks. norske CEDREN og FNs klimapanel, som vi har redegjort for tidligere. Se f. eks.

<http://www.cedren.no/News/Article/tabid/3599/ArticleId/1885/Mest-igjen-for-vannkraft.aspx>

Vi ber OED om at departementet

- som ledd i klagebehandlingen gjør seg kjent med norsk og internasjonal forskning på effektiviteten av hhv. vann- og vindkraft og på klimaeffektene av vindkraft, herunder de erfaringer man i Tyskland har gjort med landets CO₂-utslipp etter mange års drift av vindkraftverk

- gjør seg kjent med den forskning som foreligger om norsk vindkrafts evt. bidrag til å redusere europeiske utslipp av CO2
- på selvstendig grunnlag foretar en vurdering av foreliggende forskning på ulike energikilders effektivitet og klimaeffekter
- deretter, i lys av innhentet informasjon, pålegger NVE å vurdere klimaeffektene av norsk vindkraft på nytt.

I mellomtiden stilles konsesjonssøknaden i bero.

- **Nedleggelse og tilbakeføring av anlegget:**

NVE sier om dette viktige og omfattende problemkompleks: *“Etter NVEs vurdering vil planområdet i hovedsak tilbakeføres gjennom oppfyllelse av NVEs krav (s. 48). Og videre: “Tilbakeføringen av området gjelder hele tiltaket, inkludert infrastruktur, servicebygg og så videre. Etter NVEs vurdering er krav rundt nedleggelse av anlegget og fjerning av vindturbiner i tilstrekkelig grad ivaretatt gjennom dette og i forskrift til energiloven, og vil ikke stille ytterligere krav utover dette”.*

Dermed kan NVE si med bred penn på s. 50:

“Etablering av vindkraftverk er etter NVEs vurdering i all hovedsak et reversibelt inngrep. Ved konsesjonsutløp skal vindturbinene fjernes og området istandsettes, dersom det ikke meddeles ny konsesjon”.

NVEs vurdering er dessverre naiv og preget av mangel på erfaring (naturlig nok) fra norske vindindustriprosjekt. Et mer realistisk bilde er dette:

Det fremgår av konsesjonen at ved nedleggelse skal *“konsesjonæren fjerne anlegget og tilbakeføre området til sin naturlige tilstand så langt dette er mulig, jf. energilovskriften § 3-4d. Konsesjonær skal innen utgangen av det 12. driftsåret for anlegget oversende NVE et konkret forslag til garantistillelse som sikrer kostnadsdekning for fjerning av vindturbinene og tilbakeføring av området ved utløp av driftsperioden, jf. energilovsforskriftens § 3-4 d”.*

Et vindkraftanlegg består av tre hovedkomponenter:

- Turbiner inkludert enorme fundamenter av armert betong
- Ledningsnett og transformatorstasjon(er) for transport av strøm til det nasjonale ledningsnettet
- Et omfattende og svært robust veinett, både fra bygda og opp til anlegget og i form av internveier mellom de enkelte turbiner

Etter konsesjonsperiodens utløp skal alt dette, i henhold til konsesjonsvilkårene, fjernes og området tilbakeføres *“til sin naturlige tilstand - men notabene, bare “så langt dette er mulig” (vår utheving).*

I praksis vil, i beste fall, slik tilbakeføring omfatte selve turbinene og ledningsnett, dersom det da ikke inntreffer en konkurs eller nedleggelse før 12 år er gått. I så fall vil både turbiner og nett bli stående, om ikke kommunene eller Staten betaler for fjerning. Når det gjelder veiene inn til og innen anlegget (og det er her de største og mest ødeleggende naturinngrepene skjer), har utbyggerne ingen intensjon om å gjøre noe med dem. Her viser vi til brev fra Direktoratet for naturforvaltning (DN) til NVE av 10. april 2012, der utbyggeren E.ON er sitert slik: *“Om nedleggelse av anlegget: E.ON skriver i sin melding at når driften opphører «vil vindturbiner, servicebygg og trafo samt kraftlinje bli revet og fjernet fra stedet. Veier og fundamenter under bakkeplan vil trolig bli liggende igjen».*

Både vi i SN og NVE vet godt at det ikke vil være økonomi i anleggene til å fjerne milevis med brede veier og 10-15 meter høye veiskjæringer. Veianleggene vil bli liggende som åpne sår i landskapet i generasjoner. Derfor har Fylkesmannen rett når han sier: *“Fylkesmannen i Vest-Agder mener tiltaket vil redusere kvaliteten av landskap og opplevelse over et stort område, på grunn av visuelle virkninger og irreversible inngrep som anleggsvei. Anleggsveien vil også gi store og varige terrenginngrep i landskapet”.*

Dette er forhold som NVE forbigår i fullstendig taushet i tilsynelatende naiv tro på egne konsesjonsvilkår.

Vi ber OED om, i forbindelse med klagebehandlingen, å

- 1) innhente erfaringer fra andre land
- 2) be NORWEA om oppdaterte synspunkter på hvordan utbyggerbransjen i Norge tenker seg tilbakeføring og i hvilket omfang den mener det skal skje,
- 3) kreve at NVE i lys av dette vurderer hele problemstillingen på nytt og herunder skjerper konsesjonsvilkårene, slik at tilbakeføringsplikten må omfatte samtlige inngrep i naturen. Plikten til garantistillelse må inntre fra det øyeblikk anlegget settes i drift, ikke som i dag etter 12 år.

c. Særlig om NVEs vedtak når det gjelder vindforhold, fullasttid/produksjon og lønnsomhet.

- **Vindforholdene:**

NVE uttaler i vedtaket (s. 55): *“NVE har lagt vekt på at det er gode vindforhold i planområdet”.* Og på s. 10: *“NVE vil ikke stille krav om vindmålinger på nåværende tidspunkt”.*

Dette er oppsiktsvekkende og helt uholdbart. Igjen bygger man på utbyggers anslag, som man så sammenholder med NVEs vindatlas. Man gir konsesjon til et milliardprosjekt med omfattende konsekvenser for natur, miljø og mennesker uten å kreve vindforholdene brakt på det rene! Vi peker på følgende fakta:

Meteorologisk Institutt foretar gjennomsnittsmålinger fra Sinnes værstasjon. Den ligger i

Sirdal kommune på ca. 560 meter over havet. I følge nettsiden er den *“the closest official weather station, 2.0 km away from Sinnes”* og må antas å være den mest relevante målestasjonen i planområdet. Nedenstående tabell bygger på målinger i perioden februar 2012 - januar 2013.

<http://www.yr.no/place/Norway/Vest-Agder/Sirdal/Sinnes/statistics.html>.

Måneder	Temperatur				Nedbør			Vind	
	Gj.snitt	Normal	Varmest	Kaldest	Totalt	Normal	Mest på ett døgn	Gj.snitt	Sterkest vind
jan.13	-6,2°	-5,6°	7,0° 4. jan	-24,9° 23. jan	127 mm	153 mm	30 mm 1. jan	1,9 m/s	9,2 m/s 27. jan
des.12	-6,7°	-4,0°	4,4° 29. des	-24,2° 5. des	153 mm	169 mm	37 mm 30. des	2,6 m/s	13,1 m/s 15. des
nov.12	1,5°	-0,6°	7,7° 21. nov	-9,3° 30. nov	268 mm	177 mm	28 mm 24. nov	2,2 m/s	10,1 m/s 25. nov
okt.12	2,8°	4,6°	10,9° 1. okt	-10,9° 28. okt	163 mm	204 mm	26 mm 3. okt	2,2 m/s	7,7 m/s 3. okt
sep.12	7,4°	7,9°	15,8° 9. sep	-2,9° 23. sep	203 mm	175 mm	23 mm 12. sep	2,2 m/s	10,7 m/s 25. sep
aug.12	12,1°	11,3°	22,0° 11. aug	1,6° 27. aug	136 mm	113 mm	25 mm 29. aug	1,8 m/s	7,1 m/s 30. aug
jul.12	11,9°	12,0°	22,7° 9. jul	3,5° 21. jul	128 mm	91 mm	26 mm 10. jul	1,8 m/s	5,7 m/s 7. jul
jun.12	9,0°	10,8°	19,3° 21. jun	-2,0° 2. jun	82 mm	85 mm	13 mm	2,3 m/s	7,0 m/s 29. jun

							24. jun		
mai.12	7,1°	6,0°	23,9° 23. mai	-4,5° 6. mai	88 mm	82 mm	32 mm 14. mai	2,3 m/s	8,2 m/s 10. mai
apr.12	1,1°	0,8°	11,5° 29. apr	-12,4° 8. apr	67 mm	58 mm	14 mm 27. apr	2,2 m/s	8,3 m/s 25. apr
mar.12	2,0°	-2,8°	12,9° 27. mar	-7,1° 3. mar	61 mm	123 mm	13 mm 11. mar	2,4 m/s	8,9 m/s 31. mar
feb.12	-4,2°	-5,8°	8,5° 28. feb	-23,9° 1. feb	153 mm	99 mm	33 mm 23. feb	2,3 m/s	11,4 m/s 15. feb

SN har videre sett på målingene fra Sinnes for siste år, januar - desember 2013. De gir nøyaktig samme bilde: Ikke i noen måned i 2013 var gjennomsnittlig vindstyrke over 2,8 m.sek.

Det er heller ikke slik NVE hevder: *“Produksjonen fra vindkraftverket vil være høyest i vinterhalvåret, når kraftbehovet i Norge er størst”*. Det blåser ikke mest om vinteren i dette området. Den høyest målte vindstyrke i 2013 er fra april, med 12,8 m.sek. I månedene november, desember, januar og februar ligger høyeste vindstyrke vesentlig under dette tall, dog med unntak for 1. desember da høyeste vindstyrke var 12,2 m.sek. Gjennomsnittsmålingene for vinteren gir samme bilde.

Tallene for 2012 og 2013 avviker dramatisk fra de opplysninger tiltakshaver og NVE opererer med. Derimot stemmer de godt med de funn SAE Vind gjorde i 2010 på Buheii, noe lenger nord. I brevet som avslutter SAEs engasjement opplyses det at “middelvinden er for lav til at vi kan utvikle en lønnsom vindpark i dette området”. Vi har innsatt brevet her:

I vedlegget/fagrapporten Produksjon og Lay-out analyser utarbeidet av Agder Energi Produksjon/Wind & Site bekreftes det at "Studiet er gjennomført ved bruk av meteorologiske data, noe som fører til økt usikkerhet i beregningene.

Vi anbefaler at målinger gjennomføres i to til tre punkter for redusert usikkerhet i videre planlegging."

SN kan ikke se at dette er kommentert/fulgt opp av NVE, utover følgende ganske løse konstatering som ikke er belagt med egne undersøkelser, s 10: *"Beregninger av vindforholdene i planområdene viser en årsmiddelvind på 7,0-8,0 m/s i 80 meters høyde, og stemmer overens med NVEs vindatlas"*

Vi har sett på Vestas eget produktblad for det vi antar er en aktuell turbin, V112. Vinden må overstige 3 m/s for at turbinen skal produsere noe som helst, og ved 7 m/s er effekten 900 kW. Ved 12 m/s leveres full effekt på 3 000 kW. Dermed vil en studie av vindstatistikken for Sinnes gi en avslørende indikasjon på hvor mange dager i året turbinen vil gi full effekt i planområdet. Dette har selvsagt også konsekvenser for lønnsomheten.

SN kan ikke se at NVE har foretatt noen selvstendige vurderinger. Vi mener det er en grov saksbehandlingsfeil av NVE at man ikke har gått nærmere inn i de faktiske vindforholdene, slik de fremgår av ovenstående, og krevd målinger før konsesjon gis.

Vi ber OED om å kreve gjennomført pålitelige vindmålinger i Tonstad Vindkraftanlegg og at konsesjonsbehandlingen stilles i bero inntil resultatene foreligger.

- **Arealutnyttelse, produksjon og lønnsomhet**

På s. 9 og 10 kommer NVE med tre innbyrdes motstridende utsagn - som gjør det umulig å vurdere hva NVE egentlig mener og vektlegger:

1) *NVE kan slutte seg til tiltakshavers estimater med en årsproduksjon opp mot 622 GWh ved en full utbygging med en samlet installert effekt på 192 MW.*

2) *NVE understreker usikkerheten knyttet til beregninger av vindressursene, estimert produksjon og kostnader for etablering av vindkraftverket.*

3) *NVE vurderer Tonstad vindkraftverk til å kunne være et økonomisk bærekraftig prosjekt i det norsk-svenske sertifikatmarkedet.*

Utgangspunktet for slike vurderinger av Tonstad Vindkraftanlegg må være en gjennomgåelse av grunnleggende fakta:

Lav arealutnyttelse. TVs søknad viser en svært lav arealutnyttelse, lavere enn de fleste andre aktuelle vindprosjekter. TVs 64 turbiner legger beslag på over ca. 26 km² med en estimert årlig produksjon på 622GWh.. Til sammenligning: Høg-Jæren Energipark (utbygget) har et planområde på 4,5 km² og estimert årlig produksjon på 230GWh. Tellenes Vindpark (påklaget til OED) har planområde på ca.16 km² og estimert årlig produksjon på 520GWh.

TVs dårlige arealutnyttelse skyldes topografien på heiene: Turbinene kan kun plasseres på spredte heietopper Vindskjær og turbulens reduserer områder med mulige vindressurser ytterlig, og er den direkte årsaken til dette enorme arealbehovet. Tiltakshaver unnlater å nevne dette i konsesjonssøknaden. Heller ikke NVE kommenterer det. Det er et faktum at Tonstad Vindpark ligger på en sjettedel av Høg-Jæren Energiparks produksjonseffekt hensett til arealutnyttelsen og langt lavere enn Tellenes Vindpark.

Det er bl. a. TVs store planområde og lave arealutnyttelse(produksjonseffekt per arealenhet) som er årsaken til at tiltaket blir betegnet (av bl.a. Fylkesmannen i Vest-Agder) som det mest konfliktfylte vindkraftverket i landsdelen.

At dette er forhold som selvsagt også vil påvirke lønnsomheten, har NVE unnlatt å kommentere/vurdere.

Estimert årsproduksjon ligger åpenbart for høyt

Det fremgår av søknaden at antall brukstimer for vindkraftverket er beregnet til 3.240. NVE sier selv at "Etter NVEs vurdering er antall brukstimer lagt til grunn i øvre sjikt av hva som kan forventes" - selv om NVE også nevner at turbinstørrelse og plassering påvirker antall brukstimer. NVEs vindstatistikker gir ikke belegg for antakelsen om 3240 timer. De indikerer tvert i mot at antall

fullasttimer i snitt er 2.248 timer per år. (gjennomsnitt 2007-2011). Bruker vi dette gjennomsnittstallet på TV, blir årsproduksjonen 432 GWh eller en reduksjon på 30,5%. Lønnsomheten blir selvsagt tilsvarende dårligere.

Det er en klar saksbehandlingsfeil at ikke NVE har gått nærmere inn på hva man legger i "øvre sjikt av hva som kan forventes" og i lys av sin egen statistikk og erfaringene fra andre vindkraftverk har trukket klarere konklusjoner av hva dette kan innebære for produksjonen på TV.

Lønnsomheten er ikke vurdert

NVE har ikke vurdert anleggets mulige lønnsomhet. NVE oppgir selv i sin generelle dokumentasjon at ved en driftstid på 2 500 timer er estimert kostnad for et vindkraftverk 60,3 øre pr. kWh. Den gjennomsnittlige elspotprisen i Kristiansand er for tiden omkring 25 øre per kWh. Når vi vet at kraftoverskuddet i Norden i årene som kommer, er anslått til å være i størrelsesorden 25-50TWh per år, er bygging av vindkraftverk i dagens situasjon en ekstrem økonomisk risikosport, både for utbygger, investorer og i siste instans også for kommuner og grunneiere. I tillegg kommer markedssituasjonen i Europa, med el-priser og kvotepriser som av mange grunner er historisk lave. Så sent som på Statnetts sertifikatkonferanse 14. januar 2014 ble pris- og markedsutsiktene for europeisk og nordisk vindkraft diskutert grundig og den store usikkerheten påpekt av flere innledere, også fra NVE.

Dette må ha som konsekvens at NVE i sin analyse av TV (og alle andre vindprosjekter) må vurdere prosjektets reelle kostnader og dets økonomiske bæreevne i lys av markedsutsiktene og forventet prisnivå for kraft de kommende årene. NVEs analyse av inntektspotensialet i dagens marked (og det kraftmarked i Norden/Europas om avtegner seg frem mot 2030) er fullstendig fraværende. Dette er å spille hasard med både skattebetalernes penger (ref. sertifikater og subsidier), med vertskommunene og med norsk natur - og representerer en klar saksbehandlingsfeil.

Vi ber OED om å kreve at NVE, i lys av bl. a. ovenstående momenter, foretar en grundig økonomisk analyse av lønnsomheten i konsesjonssøkte vindkraftverk. Søknaden for TV stilles i mellomtiden i bero.

d) Særlig om støy

På s. 52 oppsummerer NVE støysituasjonen slik: *Tonstad vindkraftverk vil kunne medføre et støynivå over den anbefalte grenseverdien på Lden 45 dBA for en helårsboliger og 25 fritidsboliger. Vindkraftverket vil medføre et årsmidlet lydnivå på mellom Lden40 og 45 dBA for 39 andre boliger. Det er registrert 5 fritidsboliger med en støyverdi over Lden 50.*

SN har valgt å gå meget nøye inn støyproblematikken og gitt den en plass som ikke er vanlig i klagesaker. Dette har to grunner:

Dels er spørsmålet mangelfullt behandlet av NVE, dels er det i Norge generelt liten kunnskap om og interesse for de problemer støy fra turbiner reiser.

Vi oppsummerer kort våre funn og innvendinger i neste avsnitt. I eget vedlegg til nærværende klage gir vi den nærmere bakgrunn for våre oppfatninger. Vedlegget skal betraktes som en integrert del av klagen. Dets synspunkter og konklusjoner gir den faglige begrunnelsen for klagen på dette punkt og forteller hvorfor NVEs vurderinger er mangelfulle og fører til et feilaktig vedtak.

Vår oppsummering av støyutredningen og av de støyvirkninger vindkraftverket vil få, er slik:

- Opptil flere hundre naboer til vindkraftverket vil bli påvirket av plagsom støy
- Bebyggelsen på vestsiden av vindkraftverket ligger bare noen få meter utenfor 45 dBA - støykonturen. Små variasjoner i turbintype eller økt støy over tid fra slitasje av turbinblader kan medføre at store deler av gårdene og boligene på vestsiden av kraftverket kan få støybelastninger som ligger over Lden 45 dBA.
- Topografiske og atmosfæriske forhold på Sirdalssiden av vindkraftverket vil resultere i langvarige og plagsomme støyforhold
- Dominerende vindretning er den mest uheldige for de bebodde områder som hovedsakelig ligger på vestsiden av vindkraftverket
- Det er grunn til å stille spørsmål ved om ikke støyvurderingen i V2-alternativet sterkt undervurderer støyforholdene i dalen på vestsiden av vindkraftverket. OED anmodes om å validere støyvurderingen
- Vi mener det er tilstrekkelig bevis for at negative støyvirkninger fra lavfrekvent støy (i tillegg til vanlige støyvirkninger) må tas hensyn til i vurderingen, basert på «føre-var - prinsippet»
- Havguls støyvurdering er vanskelig å forstå og støykartene er nesten uleselige

Forøvrig vises til vedlegget.

Vi ber OED om å pålegge NVE å studere vedlagte støyutredning og å foreta grundige målinger og nye vurderinger av støyplagene fra TV. I mellomtiden stilles konsesjonssøknaden i bero.

e) Om samlet belastning

Det er en kjensgjerning at det i dag ikke finnes noen samlet, nasjonal plan for vindkraftutbygging. Det medfører at NVE (og også naturvernmyndighetene) er henvist til å vurdere hver søknad for seg, uten noen oversikt over samlet belastning. Selv ikke på fylkes- eller regionsnivå finnes slike oversikter. Det er i seg selv en politisk skandale at ikke skiftende regjeringer og storting har fått på plass den nødvendige lovgivning i så måte.

Dermed kan NVE unnlate, på tross av mange faginstansers anmodning om det motsatte, å vurdere samlet belastning. Man behøver ikke å se aktuelle prosjekter i fylket/regionen sammenheng. I umiddelbar nærhet av TVs planområde ligger f. eks. det forhåndsmeldte Buheii vindkraftverk. Om dette skriver Fylkesmannen i Vest-Agder at *“når det gjelder § 10, vil Buheii vindkraftverk i øst forsterke den samlede belastningen for naturmiljøet”*.

Slike samlede vurderinger av negative konsekvenser over tiltaksgrensene er ikke en del av NVEs mandat. Nettopp derfor blir det påfallende når NVE på s. 10 likevel synes å se flere tiltak i nærområdet sammenheng - ikke fordi belastningen ved dem blir for stor, men tvertimot fordi kostnadene medfører at de bør vurderes samlet. Det kan virke som om NVE ved sin konsesjon til TV allerede har forskuttert konsesjon til det forhåndsmeldte Buheii vindkraftanlegg, som ligger noen kilometer nord for TVs planområde.

Vi bygger vår frykt på denne formulering på s. 10: *“Nettilknytningskostnadene er relativt store. Dette gjelder hovedsaklig på grunn av behovet for sentralnettstransformering på Ertsmyra. Etter NVEs vurdering er nettilknytningskostnadene i øvre sjikt av prosjektets tåleevne dersom kun Tonstad vindkraftverk realiseres”*.

I dette kan det ligge en dårlig skjult forutsetning om at flere anlegg bør dele på kostnadene ved nettilknytning - og at Buheii i så måte er en nærliggende kandidat.

Vi ber OED om å instruere NVE om at det ved tildeling av konsesjoner til ett anlegg ikke skal ligge føringer for mulig konsesjon til et annet, f. eks. slik at nettkostnadene tenkes fordelt også på mulige fremtidige anlegg i området. Skulle slike “samlede” økonomiske betraktninger tillates, måtte OED i det minste krevet tilsvarende samlede vurderinger for natur, INON og mangfold etc.

6) Om ekspropriasjon og forhåndstiltredelse uten skjønn

1) I forbindelse med konsesjonstildelingen har NVE også gitt tillatelse til ekspropriasjon: *“NVE har etter en samlet vurdering funnet at de samfunnsmessige fordelene ved det konsesjonsgitte anlegget utvilsomt må antas å være overveiende i forhold til de skader og ulemper som påføres andre. NVE anser derfor vilkåret i oreigningslova § 2 annet ledd som oppfylt.”*

Denne standardformulering kan åpenbart ikke anvendes på TV. Tiltaket er et av de mest

konfliktfylte i Agder/Rogaland og dermed i landet. Samtlige faginstanser har gått mot konsesjon. Oreigningslova § 2 annet ledd sier eksplisitt at "Vedtak eller samtykke kan ikke gjerast eller gjevast uten at det må reknast med at inngrepet tvillaust er meir til gagn enn skade." Det er i denne sak på ingen måte "tvillaust" at inngrepet er mer til gagn enn til skade.

NVES lovanvendelse er feilaktig. SN bestrider NVEs lovfortolkning og ber OED om å omgjøre vedtaket på dette punkt.

2) Tonstad Vindpark AS søker også i medhold av oreigningslova § 25 om forhåndstiltredelse til å igangsette anleggsarbeidene etter at skjønn er begjært og før skjønn er avholdt. NVE realitetsbehandler ikke denne delen av søknaden. Det er opp til OED å avgjøre søknaden om forhåndstiltredelse når eventuelt skjønn er begjært.

SN kan på bakgrunn av realitetene i saken, ikke minst de utvetydige råd fra alle faginstanser og de sterke konflikter som har oppstått mellom en del grunneiere på den ene siden og store deler av lokalsamfunnene på den andre, ikke se at det er forsvarlig å igangsette anleggsarbeidene før skjønn er avholdt. Vi minner også om § 25, femte ledd: *"Før det vert teke avgjerd etter fyrste, andre og tredje leden, skal partane få høve til å seia si meining"*.

SN er (som organisasjon også for grunneiere i området) part i saken og går for sin del sterkt i mot forhåndstiltredelse.

Vi ber OED, uavhengig av departementets syn på pkt. 1 ovenfor, å avslå søknaden om forhåndstiltredelse før skjønn er avholdt.

Samlet konklusjon

Nei Til Tonstad Vindpark ber om at OED, på bakgrunn av ovenstående punkter, avslår konsesjon til Tonstad Vindpark, subsidiært utsetter videre behandling og endelig avgjørelse til de målinger/nærmere utredninger etc. som er nevnt i klagen, er foretatt.

Vi ber om å bli kontaktet om noe er uklart eller om departementet skulle ønske mer informasjon/kildehenvisninger under noen av punktene.

Vennlig hilsen

På vegne av Sammenslutningen Nei til Tonstad Vindpark

Tom Birger Urdal
Svalåsvegen 51, 4645 Nodeland
tburdal@online.no

Vedlegg og integrert del av klagen: Utredning om støy